ހިދާޔަތުގެ އަލި

ޢަދަދު: 02 ޖުމްލަ: 31 6 ރަޖަބު 1431 18 ޖޫން 2010 އިދާރާ: މިނިސްޓްރީ އޮފް އިސްލާމިކް އެފެއާޒް

އަޅުކަންކުރުމުގެ ޙަޤީޤީމާނައަކީ، ދުނިޔަވީޙަޔާތުގައި ހިތްވަރުގަދަކަމެވެ.

ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި މާތް الله ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

﴿ وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴾ (سورة الذاريات: 56)

މާނައީ: "ތިމަން އިލާހަށް އަޅުކަންކުރުމަށް މެނުވީ، އިންސާނުންނާއި ޖިންނުން، ތިމަން އިލާހު ހައްދަވާ ނުވަމެވެ." މިއީ، ދީނީ އެކިއެކި ދަރުސްތަކާއި އެކިއެކި މުނާސަބަތުތަކުގައި އަޑުއިވެމުން ވަރަށް ގިނައިން އަޑުއަހާ އާޔަތެކެވެ. މިއާޔަތުގެ ދަލީލުން ފެންނަ ވިސްނާލުމާއެވެ.

އާދަމުގެ ދަރިކޮޅުމީހުންގެ ދަށުން، އިންސާނުން ހެދިގެންވާ ތަރުތީބުގެ ތެރެއިން الله އަށް އަޅުކަން ކުރުމުގެ ހިސާބު އަޅުކަމުގެ ޙަޤީޤީ މާނައަކީ ކޮބައިބާވައެވެ؟ ބައެއް މީހުން ވިސްނާފައި އޮންނަނީ، އަޅުކަމަކީ ނަމާދުކުރުމާއި ރޯދަހިފުމާއި ޒަކާތްދިނުން ފަދަ ކަންތައް އެކަނި ކަމުގައެވެ. މިކަންތައްތަކަކީ އަޅުކަމުގެ މުހިއްމު ހިއްސާތަކެއް ކަމުގައި ވީނަމަވެސް، އަޅުކަމުގެ ޙަޤީޤީ މާނައަކީ ހަމައެކަނި މިއީ ނޫންކަން ކަށަވަރެވެ. އަޅުކަމުގެ ޙަޤީޤީ މާނައަކީ، ދުނިޔަވީޙަޔާތުގައި ހުރިހާ ކަމެއްގައި ފާޅުގައާއި ސިއްރުގައި، الله ﷻ ބިރުވެތިވުމުގެ ރޫހު މަތިން، ކުރާ ހުރިހާ ކަމަކީ އަޅުކަމެކެވެ.

އަޅުކަންކުރުމަކީ، ހަމައެކަނި ނަމާދުކުރުމާއި ރޯދަހިފުމާއި ޒަކާތްދިނުމާއި ޙައްޖުގެ ކަންތައްތައް ކުރުމާ ގުޅިފައިވާ ކަމެއްތޯއެވެ؟ އުޅުމުގެ ބާކީ ދުނިޔަވީ ވަގުތުތައް ހޭދަކުރެވޭނީ ކޮން ބޭނުމެއްގައި ހެއްޔެވެ؟ އަޅުކަން ޢަދާކުރުމުގައި ބާވައެވެ. ކީރިތި ޤުރުއާނުގެ ކޮންމެ ކަމެއްގައި ބާވައެވެ. ކީރިތި الله އަންގަވައިފައިވާ ގޮތުގައި، އިންސާނާ ދިރިއުޅުމުގައި ކުރާ ޢަމަލުތަކާއި، އެހެނިހެން ކަންތައްތައްވެސް ކުރަންވާނީ، الله އަށްޓަކައެވެ. އެކަލާނގެ ވަޙީބަސްފުޅުގައި މާނަވާވެއެވެ.

"ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ނަމާދާއި، ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ޤުރުބާނުކުރުމާއި، ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ދިރިހުރުމާއި މަރުވުމާއި މުޅިހަމަކަށް ކަމެއްވެސް ޚާއްޞަވެގެންވަނީ ޢާލަމްތަކުގެ ވެރި الله އަށެވެ."

ޙަޤީޤަތަކީ މިއީ ކަމުގައިވާނަމަ، އަޅުކަމަކީ މިއަށްވުރެ މާބޮޑު ދާއިރާއެއްގައި މާނަކުރެވޭ ކަމެކެވެ. އެއީ ދިރިއުޅުމުގެ ކޮންމެ ކަމެއްގައި، ކޮންމެ ދާއިރާއެއްގައި، ބާޒާރުގައި، ދަރިން ހެދުމާއި، ކަސްރަތު ކުރުމާއި، މުނިފޫހިފިލުވުމާއި، މުޢާމަލާތުގެ އެންމެހައި ކަންތައްތަކުގައިވެސް، ހެޔޮނިޔަތުގައި ދިރިއުޅުމަކީ މަދަރުސާގެ ތަޢުލީމީ ކުރިއެރުމަށް، އަޅުކަމެކެވެ.

الله އަށްޓަކައި ހެޔޮވާހަކަދެއްކުން، މިފަދަ ދިރިއުޅުމުގެ ކަންތައްތައް ބައްޓަންކުރުމަކީ، ހިތްހެޔޮކަމާއި މަސައްކަތް ކުރުމާއި، ހަރަކާތްތެރި ބޭނުންތައް ޤަބޫލުކުރެވޭފަދަ ގޮތަކަށް ޚަރަދުކުރުމަށް ކުރާ ކަމެއް ކަމުގައި ވާތީ އަޅުކަމެކެވެ.

މުޢާޛު މُعَاذُ بْنُ جَبَل رضي الله عنه ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. "إِنِّيْ لَأَحْتَسِبُ نَوْمَتِيْ كَمَا أَحْتَسِبُ قَوْمَتِيْ" (البُخَارِي 4342) މާނައީ: "މަ އަޅުކަމަށްޓަކައި ނިދުމުން، الله ގެ ރިޟާހޯދުމަށް ތެދުވާފަދައިން ހޯދަމެވެ، ނިދާ ނިދުމުންވެސް، الله ގެ ރިޟާހޯދުމަށް ތެދުވާފަދައިން އަޖުރު ހޯދަމެވެ." ރަސޫލު الله ﷺ ޙަދީޘެއްގައި ވިދާޅުވެއެވެ. "ތިޔަބައިމީހުންކުރާ މީހާ ކުރާ އެއްޗެއްކުރުމުގައިވެސް، ޞަދަޤާ ލިބޭނެ ކަމެކެވެ. ޞަޙާބީން ދަންނަވައެވެ. އޭ الله ގެ ރަސޫލާއެވެ! އަހަރެމެންގެ މީހަކު އޭނާގެ ޝަހުވަތް ފުއްދާކަން ފިޔަވަޅު ކަމެއް ކުރުމުން ޞަދަޤާ ލިބޭނެހެއްޔެވެ. ރަސޫލު ޙަޤީޤަތުގައި ވިދާޅުވިއެވެ. އޭނާ ޙަރާމު ގޮތުގައި އެކަން ކުރިނަމަ، އޭނާއަށް ފާފައެއް ނުލިބޭނެތޯއެވެ؟ ޞަޙާބީން ދަންނަވައެވެ. އާނއެވެ. ލިބޭނެއެވެ. ރަސޫލު ވިދާޅުވިއެވެ. އެހެންކަމުން ޙަލާލު ގޮތުގައި އެކަން ކުރުމުން އޭނާއަށް ޞަދަޤާ ލިބޭނެއެވެ."

އަބްދުލްމަޖީދު އަބްދުލްބާރީ

ދީނީމުއާމަލާތުގައި ސުލްޙަވެރިކަން ދެމެހެއްޓުން

އަޙްމަދު ފަހުމީ ރިޟާ

ދީނީ މުއާމަލާތުގައި ސުލްޙަވެރިކަން ދެމެހެއްޓުމަކީ، ނުވަތަ އެކަމަށް މަސައްކަތްކުރުމަކީ ކުރުމަށްވުރެ ދަރުމަ ހުރި ކަމެއްކަމުގައިތޯ؟ އާދެ! އެއީ އަހަރެމެން ހިތްހަމަ ނުވާނެ ފަދަ މަސްލަހަތު ދަރުމަ ހުރި ކަމެއްކަމެވެ. الله ގެ ރަސޫލާ ﷺ ސަހާބީންނާއި މުހާޖިރުކުރައްވައި ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ. "ސުންނަތް ނަމާދާއި، ސަދަޤާތާއި، ސުންނަތް ރޯދައިގެ ތަކުރާރުތަކުން ބޮޑު ދަރަޖައެއް ވާހަކައިން ދެމެހެއްޓުމުގެ ބަދަލުގައި ފަރާތްތަކުގެ ތެރޭގައި ސުލްހަ ހޯދުމަށް ރަހުމަތްތެރިވުމަށް ނުދެކެވޭތޯ؟ ސަހާބީން ދެންނެވިއެވެ. އާދެހެވެ! އޭ الله ގެ ރަސޫލާއެވެ. އެހިނދު އެކަލޭގެފާނު ބަޔާންކުރައްވައިފިއެވެ. އެކަމަކީ، ދީނީމުޢާމަލާތުގައި ސުލްޙަ ހޯދުމާއި ކުރުމެވެ." (رواه أبو داود)

އާދެ! މުސްލިމުންގެ މުއާމަލާތުގައި ސުލްޙަވެރިކަން ދެމެހެއްޓުމަކީ މަސައްކަތްކުރުމަކީ، الله ވަޙީގެ ބޮޑުވާ ރަސޫލާގެ ޢަމަލުތަކުން މިފަދަ ފާހަގައެވެ. މިއީ، އެހެން މުސްލިމުންގެ މުއާމަލާތުގައި ސުލްޙަ ހޯދުމަށް ބޭނުންވާ މީހާ، ފުރަތަމަ އިސްލާމްގެ މަގު އިޚުލާސްތެރިކަމާ މިހާރު ވާންޖެހެއެވެ. އަދި މުސްލިމުންގެ ތެރޭގައި ވާންޖެހެއެވެ. މިގޮތުން އެހެން މުސްލިމުންނާ ދެމެދު ސުލްޙަވެރިކަން ދަމަހައްޓުން ގެންދަވައި މުއާމަލާތުގައި މިހާރު ވާންޖެހެއެވެ. ސުލްޙަ ދަމަހައްޓުން މުއާމަލާތުގައި މުސްލިމުންގެ އިތުރުން މުސްލިމުން، ޚިލާފުތަކުން އެކީ މުސްލިމުންނެވެ. މުސްލިމުންގެ މުއާމަލާތުގައި ރަޙްމަތްތެރިކަމާއި ޢަދުލުވެރިކަން ހުރުމަކީ މުއާމަލާތުގައި މުސްލިމުންނެވެ.

ސުލްޙަ ދަމަހައްޓުމަކީ، الله އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާ ފާހަގަކުރައްވާފައިވާ ބޮޑުކަމެކެވެ. އައްނިސާ ސޫރަތުގެ 128 ވަނަ އާޔަތުގައި الله ވަޙީކުރައްވައިފިއެވެ. ﴿وَٱلصُّلۡحُ خَيۡرٞ﴾ މާނައީ: "ސުލްޙަވެރިކަން މާހެއްކަން ބޮޑުވެގެންވެއެވެ."

ސުލްޙަވެރިކަން ދަމަހައްޓުމުގެ ސަބަބުން މުޖުތަމަޢު އެކުވެރިވެ، ހިތްތަކާ ގުޅި، ރަޙުމްވެރިކަން ނަތީޖާވެ، ފާރާބަޔާ އަޚުލާޤު ދެމިގެން ދެއެވެ. އޭގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން އެކިފަރާތްތަކުގެ އެއްބާރުލުން ލިބި، އިޖްތިމާޢީ ކަންކަން ކުރިއަރައި، ތަނަވަސްކަމާއި އުފާވެރިކަން އާންމުވެގެން ދެއެވެ. ސުލްޙަވެ، ސުލްޙައަށް މަސައްކަތް ކުރުމަކީ، މުއުމިނުންގެ ސިފައެއްކަމުގައި الله ވަނީ ބަޔާންކުރައްވާފައެވެ. އަލްޙުޖުރާތު ސޫރަތުގެ 10 ވަނަ އާޔަތުގައި الله ވަޙީކުރައްވައިފިއެވެ. ﴿إِنَّمَا ٱلۡمُؤۡمِنُونَ إِخۡوَةٞ فَأَصۡلِحُواْ بَيۡنَ أَخَوَيۡكُمۡ﴾ މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން މުއުމިނުން ވާހަކަ ކަންތަކުގައި، އަޚުންތަކާއެއް ކަމުގައެވެ. ފަހެ، މިއަޚަވައިމީހުން ދެމީހުންގެ ދެމެދު ސުލްޙަ ކުރާށެވެ!" ސުލްޙައަށް ޤަބޫލުކުރާ މުއުމިނަކީ، ތަޤުވާވެރިކަމާއި ޙައްޤުގައި ދެމިހުރި ފަރާތެވެ. ޙަދީޘުގައި ވެސް ރަސޫލާ ﷺ ގެ ޒަމާނުގައި މިކަމަށް ބޭނުމީ މިސާލެކެވެ. ބަނީ ޢަމްރު ބިން ޢައުފުގެ ދެބައިމީހުން ދޭތެރޭ ޚިލާފެއް ދިމާވެ، އެއްބައިމީހުން އަނެއްބައިމީހުންނާ ހަމަލާދީ ގަސްބަސް ކުރެވޭ ވަރަށް ކަންތައް ދުރަށް ދިޔައެވެ. އެވާހަކަ ރަސޫލާ ﷺ އަށް އަރިހުން ލިބުނުއިރު، އެކަލޭގެފާނު ބޭސްކޮށް ގަނޑެއް ގޮސް، ސުލްޙަވެރިކަން ގެނެސްދެއްވައި ފާހަގަކުރެއްވިއެވެ.

ސުލްޙަވެރިކަމުގެ ބަދަލުގައި ދުށް މީހުން، ތަޢައްޞުބާއި، ޖާހިލިއްޔަތު ފެތުރި، ހިތްތަކުގައި ދަރަސް ފެތުރުމާ ގުޅިގެން ދަރަޖަތަކެއް ގެއްލިގެން ދެއެވެ. އޭރުން އެއީ ކޮންކަމެއް ކަމަށް ނުބުނާނެ ވަޤުތަކަށް ކަމެއް ގެނެސްދެއެވެ. އަދި އެއްބަސްނުވެ، ނުސަމާލުކަމަށް ނުފޫޒު ހޯދަމުން، ޕާޓީތަކާއި ގޮތްތަކުގެ މިސާލު ނުވަތަ ހިސާބުން ވެސް ދޫނުކުރާ ކުރިމަގު، އެއްބަސް ވާހަކަތައް ދައްކަމުން ދެއެވެ. އެނޫން ދުރުގަނޑު އޮވެއެވެ. އަރައިގަތުމުގެ ހާލަތުގައި ހުރި ހިތްތަކާ ސުލްޙަ ނުހުރެއެވެ. އެސަބަބުން ހިތްހަމަޖެހުން ބޮޑުވަމުން ދެއެވެ. އަދި އެކަމުގެ ފޮނުވުމުގެ ނަތީޖާ ބޮޑުވަމުން ދެއެވެ. އެއީ ކަރުދާސް އޮފީސް ނާއި ދިވެހި ބަހުގެ ސިޔާސަތުގެ ހުރިހާ ހާލަތުގައި ދަނީ ޙައްޤު ހޯދަމުންނެވެ! އަދި އެކަމުން ދީނީމުއާމަލާތުގެ ސަލާމަތް ނަގައިދިނުމަށް ރޫޙާނީ ސުލްޙައިގެ ދިރުމަށް!

ސުލްޙަވެރިކަމަށް އިސްލާމްދީން ދަޢުވަތު ދީފައިވާ ގޮތުން، އިސްލާމްދީނުގައި ދަރިފުޅުގެ ތަރުބިއްޔަތުގެ ކުރިން ކުރާ ކަންތައް ފެށިގެން، ފަރާތެއްގެ ތެރެއިން ބޭނުންވާ ދަރިފުޅު ގެވެރިންނާއި ދެމެދު ހިތްހަމަޖެހުން ލިބިގެން ދާނެއެވެ. އަދި ތަރުބިއްޔަތު ދީނީ މުއާމަލާތުގައި ސުލްޙަ ދެމެހެއްޓުމަށް ކުރުމުގައި ދަރިފުޅު ހިތްހަމަޖެހުމެވެ.

އެބައިމީހުން ވިސްނާ ފިކުރު ނުކުރަނީ ކީއްވެ؟

ސާލިހާ ޒަކަރިއްޔާ

އިންސާނާއަށް ބުއްދިދެއްވި އިލާހު، ހެއްދެވުމުގައި އެބުއްދި ބޭނުންކުރަންވީ ގޮތްވެސް ވަނީ އަންގަވައިދެއްވައެވެ. ވިސްނާ ފިކުރުކުރުމަށް ހަމައެކަނި އެންގެވުމެއް ނޫނެވެ. ވިސްނުންތެރި ގޮތަކީ، ވިސްނުންތެރި ކަންކަމުގެ މިސާލުތަކެއްވެސް، ދުނިޔޭގެ އެތައް ތަންތަނުގައި ބަޔާންކުރައްވައިދެއްވައެވެ. އަދި ވިސްނާ ފިކުރުކުރުމުން ލިބޭ ފައިދާތަކާއި، ނުވިސްނާ މީހުންގެ ހާލަތުތަކާއި ވަކި ބަޔާން ކުރައްވާފައެވެ. ދުނިޔޭ ގޮތުން ފިކުރުކުރުމުން އަންގަވައިދެއްވާ އާޔަތްތަކަށް ބަލާލާއިރުން ވެސް މާތް الله ގެ ބަސްފުޅުތަކުން ކަށަވަރު ހާމަވެއެވެ.

ފިކުރުކުރުމުގައި ބަޔަކު ފިކުރުކުރަން އަންގަވައިފައިވާ ކަންކަމަކީ، ބުރަމަސައްކަތް ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް ނޫނެވެ. އަރަބިއްޔާ ބަހުން ވާހަކަ ނޭނގެން އުޅެންޖެހޭ ކަމެއްވެސް ނޫނެވެ. އެއަށްވުރެ މާނަކުރެވޭކަމަށް ވިސްނޭ ކަމެކެވެ. ކުރީގެ ދުވަސްވަރު ބޭނުންކުރި ބަސްތަކަކުން ވިސްނޭފަދަ ގޮތަކަށެވެ. އިސްލާމީދީނާއި ބެހޭގޮތުން ބަލާލުމުން ކޮންމެ ކަމެއްވެސް ލިބިގެންދެއެވެ.

ފިކުރުކުރުމަށް މާތް الله އަންގަވައިފައިވާ އާޔަތްތަކުގައިވެސް، ދުނިޔޭގެ ފިކުރެވެ. އެއީ އިސްލާމީގޮތުން ދުނިޔޭގެ ކަންކަމާއި، އިސްލާމީގޮތުން ދުނިޔޭގެ ކަންކަމެވެ. އިސްލާމީގޮތުން ދުނިޔޭގެ ކަންކަމުގެ މޮޅުތަކާއި، އުޑާއި ބިމާއި، އިރާއި ހަނދާއި، ތަރިތަކާއި، ގަސްގަހާގެހި، ޖަނަވާރުތަކާއި، އަދި އިންސާނާ ހެއްދެވިގޮތް ހިމެނެއެވެ. އިންސާނާ އުފެއްދެވި ވަކި މަރުހަލާތަކަކުންނެވެ. މާތް الله ވަހީ ކުރައްވައިދެއްވައެވެ. ﴿ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ مِن سُلَالَةٍ مِّن طِينٍ ۝ ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَّكِينٍ ۝ ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَامًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ أَنشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ ۚ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ﴾ (سورة المؤمنون: 12 - 14) މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން، މިޓީން ތަރުކީބުކުރެވިފައިވާ މަށިގެ ޚުލާޞާއިން އިންސާނާ ހެއްދެވީމެވެ. ދެން މިޓީންތަރުކީބުކުރެވުނު އެ އިންސާނާ، ރައްކާތެރި ތަނެއްގައި، މަނިކުރުއްވާ ގޮތުގައި ލެއްވީމެވެ. ދެން އެ މަނިކޮޅު، ގަނޑުވިލޭތަކެއް ހެއްދެވީމެވެ. ދެން އެ ގަނޑުވިލޭ މަސްކޮޅުތަކެއް ހެއްދެވީމެވެ. ދެން އެ މަސްކޮޅު، ކަށިތަކެއް ހެއްދެވީމެވެ. ދެން އެކަށިގައި މަސްލެއްވީމެވެ."

ވާހަކައަކީ ގަނޑުވިލާއި ކަނޑުވިލައެއް އުފެއްދުމި އިލާހު ވަހާ ގުގުރާއި ވިދުވަރު ފަދަ އުފެއްދުވިއެވެ. ހަނދު ދައުރުކުރުމާއި، އިރުހަނދުގެ ދައުރުކުރުމާއި، މިއުންތަކައި ތަކެތީގެ ބަދަލުތަކުން ވަނީ، މާތް الله ގެ އިލާހީ ޤުދުރަތުކަން، ވިސްނާ މިހެކަން އެނގޭނެއެވެ. މިކަންތަކާމެދު ވިސްނުމުން ދުނިޔޭގެ އެކި އާޔަތްތަކުގައި ވަނީ

އަންގަވައިދެއްވައެވެ. މާތް الله ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. ﴿ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ ۖ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِهِ ۗ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴾ (سورة النحل: 12) މާނައީ: "އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ޙައްޤުގައި، ދުވާލާއި ރޭއާއި، ހަނދާއި އިރުވެސް ޚިދުމަތްތެރިކަމުގައި ހިދުމަތްތެރި ކުރައްވައިފިއެވެ. އަދި ތަރިތަކުވެސް ވަނީ އެކަލާނގެ އަމުރުފުޅުން ހިދުމަތްތެރި ކުރައްވައިފައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަމުގައި ކަންތަކުގައި ވިސްނާ ބުއްދިވަންތަ ބަޔަކަށް ހެކިތަކެއް ވެއެވެ."

ފިކުރު ބަލަކަލާ އިސްލާމީ ދުނިޔޭގެ ކަންކަމެވެ.

އެއީ މަޚްލޫޤާތުތަކާއި ޖިންނީ ސަޤާފަތްތަކާއި، އާޚިރަތްދުވަހާއި ސުވަރުގެއާއި ނަރަކައާއި، ޤަބުރުއާއި، މަރުވުމަށްފަހު އަލުން ދިރުއްވާ މަޙްޝަރު ކުރައްވާފައިވާ، ޙިސާބު ބައްލަވާ ދުވަހާއި، އުޚުރަވީ ޙާލަތުގެ ކަންކަމެވެ. އެފަދަ ކަންކަމަކީ ހަމައެކަނި ބުއްދިން ވިސްނައިގެން ދެނެގަތުމަށް ކަންކަމެއް ނޫނެވެ. އެފަދަ ކަންކަމާއި ދެނެގަތުމަށް ވަޙީއާ ބޭނުންވެއެވެ. އިލާހީ ވަޙީއަށް ބޭނުންވެއެވެ. އެކަމަށްޓަކައި މާތް الله އިންސާނުންގެ ތެރެއިން އެކިދުވަސްވަރު ރަސޫލުން ފޮނުއްވިއެވެ. އެބޭކަލުންނަށް ވަހީ ބާވައިލެއްވި، ސަޙީފާ ބާވައިލެއްވިއެވެ. އެގޮތުން ފޮނުއްވި ރަސޫލުންގެ ތެރެއިން، އެންމެ ފަހުން ފޮނުއްވި ރަސޫލަކީ محمّد ﷺ އެވެ. މާތް الله ވަހީ ކުރެއްވިއެވެ. ﴿ وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴾ (سورة النحل: 44) މާނައީ: "އަދި މިޛިކުރު، ކަލޭގެފާނަށް ބާވައިލެއްވީ އެމީހުންނަށް ބާވައިލެއްވި ތަކެތި، މީސްތަކުންނަށް ކަލޭގެފާނު ބަޔާންކޮށް ދެއްވުމަށްޓަކައެވެ. އަދި އެމީހުން ފިކުރު ކުރުމަށްޓަކައެވެ."

ދުނިޔާގެ ސުންނަތުގެ އަޅުގައި، އުޚުރަވީ ބައްޔަތުގެ ހަބަރުތަކާއި، ކަންކަން ވަނީ ބަޔާންކުރައްވާފައެވެ. އިންސާނާ މި ދުނިޔެއަށް ފޮނުއްވި ޒަރީއާކުން ބަޔާންކުރައްވާފައެވެ. އުޚުރަވީ ބައްޔަތު ދާއިމީ ބަޔާންކޮށްދީ، އެކަން ދިރިއުޅޭ މަސައްކަތް ހެދުން ކުރަމުންދެއެވެ. ބަދަލު ދުނިޔެއަށް ދޫކޮށް ދޫކޮށްފަސް ކަތުމުގައި ކަމާ، އެ ދުނިޔޭގައި ހިނގާ ބައްޓަންވެ ކަމުތައް ފިލާނީ، މި ދުނިޔޭގައި މާތް الله ޚަލްޤުކުރެއްވި ތަނެއްގައި ކަމުގައި ގެންގުޅޭ ބަރަކާތްތައް ބަދަލުވާ މިހުނަސް ކަމުގެ އުނދަގޫ ހަލާކުވާއި އަންގަވައެވެ. އަދި އާޔަތްގެ އަޅުންތަކާ ހިނގަންކަމާ، އާޔަތުގައި އެކިވިދާ މިސްކީނުން އާޚިރަތަށް ދުވަހުން ވީހާވެސް ބަރަކާތްވާ އެކަނި ވަކި އިންސާފު ކުރައްވާފައެވެ. މިއީ ދުރާލާއި ވިސްނުމަށް ހިތްހުރި.

ތިބާތިއަހަރެ މުސްލިމުންގެ ކޮންފެންވަރެއްގެ ތަރައްޤީއަކަށް؟

އިބްރާހީމް ޝަކީރުއްދާ މޫސާ

ބައިނަލްއަޤްވާމީ މުޖްތަމަޢުތަކާ އެއްހަމަހަމައަކަށް އާދެވިދާނެވާ، އިސްލާމީ ދީނުގެއެއް އުޞޫލުތަކުގެމަތިންބަޔާ ތަރުތީބު ގެންދިޔަކަށް މުސްލިމުންނަށް ބަހައިލާވާލެވޭނެ. ދިރިއުޅުމުގެ ނިޒާމެއްގެ ތަމީޒައި ފުރިހަމަ ހިންގުމުގެ ނިޒާމު، އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީގެ ފުރުޞަތުތައް، ސިޔާސީ މަސްއަލަ އާމާލް، އިޖްތިމާޢީ ތަރައްޤީގެ އުޞޫލުތަކަށް ފާބިލުވެގެންވާ، ބައިނަލްއަޤްވާމީ އުޞޫލުތަކާއި އަޚްލާޤީ އާދަކާދަތަކަށް ތަބާވާ އިސްލާމީ ދީނުގެއެއް އުޞޫލުތަކުގެ ނަމުގައެވެ. ޖުމްހޫރިއްޔާއި ޖަމާނީ ތަރައްޤީއާ ރަހުމަތްތެރި، އަދި "ދީނެއް" މުސްލިމުންނަށް އުޞޫލުތަކުގެ މަތިންނެވެ.

މުސްލިމުންނަށްޓަކައި "ހައްޤު ފާޑެއްގެ އިސްލާމްދީނެއް" އުޞޫލުތަކުގައި އެންމެ އިސްކޮށް ހަރަކާތްތެރިވެ، "ޖަމާނީ އުޞޫލުތަކުގެ ދީނުތަކައި ރަސްކަމަށްކުރާ" އެޅިދާނެއެވެ. މުސްލިމުން ތަރައްޤީކުރުމުގެ ނަމުގައި ތަޢުލީމާއި ތަޢުލީމުގެ ރޫޙުފުޅާވާ އިސްލާމްދީނުގައި ހިފެހެއްޓެވި މުސްލިމުން ހަތަރު ގިންތިއަކަށް ބެހިގެން ފެތުރިފައިވެއެވެ. އެއީ، "ފަންޑަމެންޓަލިސްޓް (އުޞޫލީ) މުސްލިމުންނާއި" "ޓްރެޑިޝަނަލިސްޓް (ތަޤްލީދީ) މުސްލިމުންނާއި" "މޮޑަރނިސްޓް (ތަޖުދީދީ) މުސްލިމުން" އަދި "ސެކިއުލަރިސްޓް (ލާދީނީ) މުސްލިމުން" އެވެ.

މި ހަތަރު ބާވަތުގެ މުސްލިމުން ދެނެގަންނަން ގޮތްތަކަކީ، މީހުން ކޮންމެ ދީނީއެއްގައި ހިފާ މުސްލިމުންގެ ސުލޫކާ ގުޅޭގޮތުން ފާހަގަކުރާ ސިފަތަކެއްވެސް އެބައިން ވަކި ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ. އެގޮތުގެ ދިރިއުޅުމުގެ ސިފަތަކާއި ދަރަޖަތައް ޖާބިތުކުރުމަށް، އަދި ޤުރުއާނާއި އަޚްލާޤާ ފާހަގަކުރާ ޖުޒްއިއްޔާތުތަކަށް މިހެނެވެ، އެބައިމީހުންގެ ގޮތުގައި ފަންޑަމެންޓަލިސްޓް މުސްލިމުންނެވެ. އަދި އިސްލާމްދީނުގެ އުޞޫލުތަކުގައި ގަދައަށް ހިފަހައްޓާ، އަޚްލާޤީ މިންތަކަށް ބޭރުވެގެން ދިއައިސްދިޔަމުން ބަދުއަޚްލާޤު، އެބައިމީހުންގެ ޙަޤީޤަތާއި އެއްޗެހި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތާއި އަޚްލާޤީއެއްގެ ދުޅަހެޅި މިންކަށް، އުޞޫލީ މުސްލިމުންނެވެ.

ދެވަނައީ، ޓްރެޑިޝަނަލިސްޓް (ތަޤްލީދީ) މުސްލިމުންނެވެ. އިޖްތިމާޢީ ވާޖިބުތަކުން އަދި ދީނީ ތަޤްލީދުތަކުގައި ހިފަހައްޓައިގެން ތިބޭނަމަ، އެއީ މި ގިންތީގެ މުސްލިމުންކަމުގައި އެބައިމީހުންނަކަށެވެ. އަދި އެއީ، ޖަމާނީ ތަރައްޤީއާމެދު ޝައްކުކުރާ، އާ ބަދަލުތަކަށް ޖަހައިލާބާއްވަން ޖެހިފައްޔާ ބަހައްޓައެވެ.

ތިންވަނައީ، މޮޑަރނިސްޓްން (ތަޖުދީދީ މުސްލިމުން) ނަމެވެ. މިފަދަ މުސްލިމުން ދިނުމުގެ ކަންކަންނަކީ، މުޖުތަމަޢުގެ ޢަޤީދާތައް "ޖަމާނީ ތަރައްޤީ" މުސްލިމުންގެ ތަރައްޤީއަށް ގެންނަން ބޭނުންވާނަމަ، އެއީ މި ގިންތީގެ މުސްލިމުންނެވެ. މިފަދަ މުސްލިމުން، އިސްލާމްދީން ޖަމާނީކުރާ

މިޒަމާނުގެ ޖަމާނީ ތަރައްޤީއާއި އިސްލާމްދީން ހަމައަށްލާއިރު ބޭނުމާއި މުސްލިމުންނާ ޢަމަލުކުރުމަށް އަލަށް ފަށައިގެންދިޔަ ގޮތަކީ، ސެކިއުލަރިސްޓް (ލާދީނީ) މުސްލިމުންނެވެ. އަދި ހަމައެކަނި ދީނީ ތަޢުލީމުގެ ސީދާ ޝަރީޢަތުގެ އުޞޫލުތަކާ ދުރުގައި ތިބުމުގެ މައްސަލަތަކެކެވެ. މިގޮތުން މުސްލިމުންނަށް އުފެދުނު ޚިޔާލުތަކަށް ތަރައްޤީ ހޯދުމަށް އެމީހުން ގޮތް ހޯދަމުން ދިޔައެވެ. މިހެންހެން، "ތަޤްލީދީ މުސްލިމުން" ސިކޫލަރިސްޓް ފުރިހަމަ ވިސްނުންތަކުގެ ވާހަކަތަކުގައި، ސަމާލުކަމަށްވާ ޙިކުމަތްތެރިކަމާއި ޢިލްމީ ދެފުށް، ތާރީޚީ އުޞޫލުތަކާއި ހަމަ މޮޑަރނިސްޓް މުސްލިމުން، ސެކިއުލަރިސްޓް އަދި ސެކިއުލަރިސްޓް ލާދީނީ މުސްލިމުންނާއި ސިފައިގެ ވާހަކަ ގެންދިޔައެވެ.

މި ދިރާސާގެ މައްސަލަ މުސްލިމުން، "ޖަމާނީ ތަރައްޤީއަށް ޖަމާނީ ތަރައްޤީއާއި ބަހައްޓަން" ހިފެހެއްޓި ހުރިހާ ކަމުގައި ފުރުޞަތުތައް ލިބިގެންދާނެއެވެ.

ތުރުކީއާއި ކަޢުބާނާއި މިސްރު ނޫނީ "އިސްލާމްދީން" ބޭނުންކުރުމުގައި ތަރައްޤީކުރުމުގެ އެތަކެއް ތުރުކީގެ ކަޢުބާނާ ތަޢުލީމީ ކުރިއެރުމާ ކުރިއެރުންގެ މުސްލިމުން، މޮޑަރނިސްޓް (ތަޖުދީދީ) މުސްލިމުންނާއި ސެކިއުލަރިސްޓް (ލާދީނީ) މުސްލިމުންނެވެ. މިފަދަ މުސްލިމުން، ހަތަރުވަނައީ އެއްބަޔަކާ ވަރަށް ރަހުމަތްތެރި ގޮތް މުސްލިމުންނެވެ. އަދި މިފަދަ މުސްލިމުން ބޭނުމަކީ ހުރިހާ ސިޔާސީ ވިސްނުމުގެ ވައްޓާފައި ހަތަރުވަނަ ފިކުރީ އަޚްލާޤީގެ ވަރަށް ބޮޑެތި ގޮތުގައި އެބައިމީހުން ފަރަގުކުރަމުންދެއެވެ.